

Афоніна Є. Л.
студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАРОДЖЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ АДВОКАТСЬКОГО ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

З давнини відомо, що справжнім «адвокатом-воїном» можна назвати лише того, хто досконало володіє такою потужною зброєю, як ораторське мистецтво, і вміло застосовує її в змагальному процесі. Починаючи з Цицерона, Демосфена, значення красномовства, лаконічного мовлення серед адвокатів лише посилювалося, набуло значного розвитку. На сьогодні володіння ораторським мистецтвом є однією з найголовніших якостей адвоката, адже важливо не лише досконало знати закон та розумно використовувати його на свою користь, а й вміти чітко, послідовно доносити власну думку до інших. якісна, доречна промова, навіть якщо вона складається з одного речення, може повністю змінити хід справи, думку суб'єктів, долю людини.

мета даної роботи полягає у встановленні історичних фактів, аналізі еволюційного розвитку адвокатського ораторського мистецтва, усвідомленні його необхідності в професійній діяльності адвоката.

Заглибившись в історію, можна зробити висновок, що у всі часи ораторів, які досконало володіли мистецтвом мови, було не так багато, в тому числі адвокатів. серед держав стародавнього світу особливе значення для історії судового красномовства мають Афіни і Рим. в Афінах судове красномовство досягло високого ступеня розвитку завдяки вільному політичному устрою і існуванню народних судів (геліастів). спочатку судові оратори (логографи) тільки готували промови, а виголошувати їх повинні були сторони, так як за законами Солона кожен афінянин повинен був сам захищати свою справу. Поступово цей порядок було скасовано, і судові оратори отримали право виступати в суді особисто. Найвідоміші з афінських судових ораторів – Лісій, Ісей, Лікурґ, Гіперид, Есхін. у Римі розквіт судового красномовства збігається з останнім періодом республіки і закінчується разом із нею. речі Катона, Красса, Гортензія свідчать про досконалість римського красномовства.

судові промови грецьких і римських ораторів мали витончені зовнішні форми, багатий зміст: докази піддаються всебічній оцінці, вживаються всі відомі ораторські засоби, які служать для того, щоб вплинути на суддів. Згодом, в епоху занепаду, судове красномовство в римі втратило свої переваги. у період імперії в адвокатів не було потреби захоплювати і переконувати: судові засідання перейшли в закриті, недоступні для сторонніх приміщення; народних суддів змінили чиновники. від адвокатів стали вимагати, головним чином, не ораторського мистецтва, а практичної спритності, зв'язків і багатства. судове красномовство перейшло в беззмістовне і барвисте фразерство на багато століть в усьому світі.

середньовіччя з його феодальним режимом, становим ладом і відстороненням народних мас від громадських справ не могли сприяти розвитку судового красномовства. Загалом середньовічні промови свідчать про невміле наслідування давнім зразкам, про виключну перевагу зовнішньої форми. Франція того часу мала провідне місце в області судового красномовства. судові промови французьких адвокатів XVII і XVIII століть склалися за правилами класичної риторики, за зразком, головним чином, цicerона, але в той же час знаходились під впливом суспільних і літературних течій того часу. Зовні вони відрізнялися правильністю побудови, в них часто зустрічалися, без усякої на то потреби, пишномовні вислови, звороти, запозичені в стародавніх ораторів, латинські цитати. у XVII столітті лише деякі адвокати зуміли уникнути значною мірою вказаних недоліків та зробити зміст промов відповідним обставинам справи, без обтяження мови ерудицією і багатослівністю. Найвизначнішими адвокатами XVII століття вважаються леметр і Патри.

Промови адвокатів у XVIII столітті відрізнялися від промов їх попередників більшою свободою від умовних форм, сентиментальними ліричними відступами, меншою кількістю латинських текстів, заміненіх міркуваннями загального філософського характеру. разом з тим і зміст судових промов став обумовлюватися виключно особливостями справи і її значенням, що забезпечило подальший розвиток судового красномовства.

XIX століття в росії ознаменувалося великою кількістю адвокатів-ораторів. Промови Ф.Н. Плевако, с.о. андрієвського, а.і. урусова, в.д. спасовічаввійшли в класику судових промов світового рівня. Їх виступи відрізнялися бездоганною логікою, до тепністю, витримкою, глибиною пізнань. все це допомагало їм ви-

гравати безнадійні, здавалося б, справи, тому що судова промова — це момент істини, концентрація зусиль захисника чи представника, підсумок наполегливої праці й надій.

у наш час значення якісної судової промови лише посилилося: конкуренція на професійній ниві занадто велика. Щоб бути переможцем у боротьбі за лідерство, сучасному адвокату треба постійно вдосконалюватися, розвивати в собі найголовніші професійні якості, насамперед свої ораторські здібності, від яких залежить увесь результат справи, авторитет адвоката. сьогодні неможливо виконувати жоден вид юридичної діяльності без знання та розуміння особливостей спілкування та механізмів впливу однієї людини на іншу. адже юрист протягом одного дня вступає в спілкування з десятками осіб, різними за віком, інтелектом, інтересами та потребами. саме ця діяльність потребує використання знань ораторського мистецтва для впливу як на людей, які потрапили у сферу судочинства, на осіб, що безпосередньо здійснюють цей вид діяльності, так і для здійснення більш загальних цілей: утвердження прав і свобод людини і громадянина, які визначають зміст і застосування законів, діяльність органів законодавчої, виконавчої, судової влади, місцевого самоврядування. успішна промова сучасного адвоката неможлива без достатнього знання законів логіки, психології, педагогіки, права, законодавства і аналізу практики відомих адвокатів минулого, які залишили великий спадок порад щодо побудови захисної промови: вони не втратили своєї актуальності на сучасному етапі.

таким чином, не можна не визнати, що ораторське мистецтво має неабияке значення як знаряддя діяльності для всіх, хто використовує слово під час виконання своїх службових функцій і у спілкуванні. ораторське мистецтво — це трибуна для юриста, засіб правового впливу — це й частина культури народу. головне — навчитися переконливості, навчитися робити слабку думку сильною — таке завдання можна виконати за допомогою ораторського мистецтва, звертаючись і до розуму, і до почуття людей. хто володіє таким мистецтвом, той може переконати будь-кого, а в цьому і полягає мета сучасного адвоката.